

Religion möter geografi i språkmedveten demokratiundervisning: En fallstudie i årskurs 7–9

NINA JUGANSON, ERIKA EKHOLM, LISELOTT FORSMAN,
MÅRTEN BJÖRKGREN OCH ARTO KALLIONIEMI

nina.juganson@skib.fi

Björneborgs svenska samskola

Abstrakt

I denna fallstudie undersöks elevernas inställning till religion (evangelisk-luthersk inriktning) som läroämne som ett resultat av ämnesövergripande undervisning i en finländsk grundskola i årskurs 7–9. Religionsundervisningen integrerades med geografi ur ett religionssociologiskt perspektiv inom temat demokrati och inkluderade språkutvecklande undervisning. Studiens empiriska material består av essäer, enkäter, gruppintervjuer, elevreflektioner och lärarobservationer, vilka analyserades hermeneutiskt. Resultaten visar att den ämnesövergripande undervisningen hade positiva effekter på elevernas demokratifärdigheter, förståelse för länder, kulturer och religioner samt skrivförmåga. Vad som konkret påverkade deras mera positiva syn på religionsämnet i denna samverkan med geografi förblev dock oklart.

Nyckelord

Ämnesövergripande undervisning, demokratiutbildning, learning by doing, språkmedvetenhet

Religion Meets Geography in Language-Aware Democracy Education: A Case Study in Grades 7–9

Abstract

This case study examines students' attitudes towards religion (Evangelical-Lutheran orientation) as a subject as a result of interdisciplinary teaching in a Finnish primary school in grades 7–9. Religious teaching was integrated with geography from a religious sociological perspective within the theme of democracy and included language development teaching. The study's empirical material consists of essays, surveys, group interviews, student reflections and teacher observations, which were analyzed hermeneutically. The results show that the interdisciplinary teaching had positive effects on the students' democracy skills, understanding of countries, cultures and religions, and writing skills. However, what concretely influenced their more positive view of the subject of religion in this interaction with geography remained unclear.

Keywords

Cross-curricular education, democracy education, learning by doing, language-aware education

Inledning

I den här studien undersöks elevernas inställning till religion (evangelisk-luthersk inriktning) som läroämne i ämnesövergripande undervisning i årskurs 7–9. Artikelns två huvudförfattare integrerade religion och geografi i sin undervisning under det övergripande temat demokratiundervisning. Arbetet inkluderade språk- och kunskapsutvecklande undervisning i form av skrivstrategier för de texttyper som producerades av eleverna.

Demokratifostran är en viktig del av den finländska grundskolans utbildningssystem. Enligt de nationella läroplansgrunderna (Utbildningsstyrelsen, 2014) är centrala mål för utbildningen att främja förståelse för demokrati, medborgarskap och samhällsengagemang samt betona vikten av att respektera mångfald och utveckla empatiska färdigheter. Religionsundervisningen i den grundläggande utbildningen genomförs som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. Denna indelning i konfessionella grupper riskerar idag leda till segregation och ojämlikhet inom utbildningen (Zilliacus & Holm 2013; Åhs, Poulter & Kallioniemi, 2019). Forskning visar att elever uppskattar att lära sig om andra världsåskådningar och kulturer, och därför är det viktigt att främja en inkluderande läroplan som främjar förståelse och respekt för mångfald (Kallioniemi, Schihalejev, Kuusisto & Poulter, 2018). Trots detta upplever denna studies två huvudskribenter i sin roll som ämneslärare att många elever betraktar religionsundervisningen som mindre relevant, vilket torde resultera i att läroämnets potential för utvecklingen av demokratiska färdigheter genom kunskap om olika kulturer och livsåskådningar inte utnyttjas fullt ut. I detta sammanhang avses med demokratifärdigheter förståelse om mänskliga rättigheter, barnets rättigheter och hållbar utveckling, vilket innefattar kunskaper om olika länder, kulturer, religioner och livsåskådningar.

Skolan vill skapa motiverade elever som blir engagerade medborgare i samhället (Utbildningsstyrelsen, 2014). I ämnesövergripande undervisning integreras minst två läroämnen kring ett övergripande tema eller fenomen för att skapa en mer meningsfull och sammanhängande helhetsbild av ämnesinnehållet. Studier indikerar att denna undervisningsform inte bara ger elever möjlighet att visa sina kunskaper i olika sammanhang utan även upplevs meningsfullt av både elever (Tarnanen, Kaukonen, Kostianen & Toikka, 2019) och lärare (Pettersson, 2014), vilket i sin tur ökar motivationen. Forskning visar ytterli-

gare att denna undervisningsmetod minskar upplevd stress hos eleverna och främjar en mer sammanhängande helhetsbild av ämnesinnehållet (Bursjö, 2015). Ämnesövergripande undervisning kan också bidra till utvecklingen av samhällsnyttiga kunskaper och möjliggöra mer verklighetsnära inläring (Klausen & Mård, 2023). Tidigare studier har även påvisat att eleverna själva anser att de tack vare ämnesövergripande arbetssätt uppfattat samband mellan ämnen mer tydligt och lärt sig mer, även om det visat sig att pedagogerna påvisat mer positiv inställning till detta arbetssätt än eleverna (Tarnanen m.fl., 2019).

Teoretisk referensram

Inom den ämnesövergripande undervisningen tas det fasta på att ämnesindelad undervisning inte alla gånger är den mest gynnsamma, eftersom flera ämnen hanterar liknande fenomen och tematik, fastän från olika kunskapsmässiga aspekter (Björkgren, Gullberg & Hilli, 2014). Av denna orsak är det viktigt att integrera demokratiföstran i olika ämnen för en holistisk förståelse av demokratiska principer och värderingar (se Mård, 2022).

För att delta i demokratiska processer i ett läs- och skrivsamhälle behövs inte bara goda språkkunskaper, utan även medvetenhet om hur språket används (Utbildningsstyrelsen, 2014). I skolundervisningen finns olika ämnesspecifika krav på de texter som eleverna ska producera och ämneslärare behöver ge stöd för detta genom undervisning som utvecklar skrivstrategier (Fang & Coatoam, 2013). Språkmedveten undervisning hjälper elever att förstå språkets olika användningsområden och utvecklar därmed deras språkliga färdigheter. Det bidrar även till att minska skillnaderna mellan elever med olika språkbakgrund och ökar alla elevers möjligheter till förståelse (Cummins, 2017). En sådan undervisning kan ses som en viktig grund i att skapa och upprätthålla en fredlig samhällsstruktur där elevers läs- och skrivförmåga är av central betydelse för deltagande i demokratiska processer (Dewey, 1999).

Genrepagogik, som innefattar explicit undervisning om olika texttyper och deras struktur, stödjer elevernas egen textproduktion och lärande. Den hjälper eleverna att utveckla sitt kunskapspråk, vilket underlättar deras inläring i alla ämnen (Ahn, 2012; Hansson, 2018). Det arbete med skrivstrategier som

genomfördes som del av den här studien baseras på den så kallade cirkelmodellen, en del av skrivstöttningen inom genrepdagogen som syftar till att främja elevdelaktighet, tillhandahålla strategier och strukturer för lärande samt öka elevernas självständighet och tillit till sin egen förmåga (Cummins, 2017). Modellen, som baseras på sociokulturell teori om vikten av stöttning, består i genomförandet oftast av fyra faser: att bygga upp kunskap om temat; att tillsammans analysera modelltext av den texttyp som ska produceras; att skriva gemensam text under lärarens handledning; att skriva egen text. Den betonar samarbete, kommunikation och interaktion mellan eleverna, vilket främjar deras lärande. (Wiksten & Kindenberg, 2017).

I den här studien möts religion och geografi i ämnesintegrerad demokratiundervisning för att främja respekt för mångfald och demokratiskt medborgarskap. Fokus ligger på religionens substantiella och funktionella betydelse, särskilt dess inverkan på samhället, samt vikten av den geografiska kontexten för religionens och kulturens utveckling.

Den teoretiska referensramen för studiens ämnesövergripande undervisning har inspirerats av det religionssociologiska perspektivet. Målet är att väcka intresse för religionsundervisning och därmed påverka elevernas lärande. Forskning visar att eleverna ansett att religion kan ses som ett nyttigt läroämne, men det är ändå inte särskilt viktigt eller intressant (Rusama, 2002; Räsänen, 2006). Elevernas uppfattningar präglas i allt högre grad av sekularisering och individualisering i samhället (Kuusisto & Kallioniemi, 2017). Durkheim framhåller religionens sociala funktion för att stärka samhällsordningen genom gemensamma värden och normer, vilket inkluderar kultur, åsikter, ritualer och meningsskapande (Carls, u.å; Giddens, 2007). Detta perspektiv används för att främja förståelse för olika religioner, trosuppfattningar och elevernas demokratifärdigheter.

Deweys och Vygotskijs teorier utgör pedagogiska grundpelare i det ämnesövergripande arbetet som denna studie undersöker. Dewey betonar vikten av elevens aktiva deltagande genom ”learning by doing” och individanpassad undervisning (Dewey, 1999), medan Vygotskij lyfter fram socialt samspel och den proximala utvecklingszonen för att främja lärandet (Jerlang m.fl., 2008). Dewey förespråkade att naturvetenskapliga och humanistiska områden inte ska ses som separata ämnen, utan som ömsesidigt beroende. Genom att kom-

binera studier av natur med reflektion över människors handlingar kan eleverna få en holistisk förståelse för världen. Dewey menar att alla ämnen är likvärdiga och kan ha ett instrumentellt värde. Med andra ord är kunskap och färdigheter inte enbart värdefulla i sig själva utan bidrar även till att ge en bättre helhetsförståelse. Han skiljer också på elevers intresse och värde, där något värdefullt i sig inte behöver vara intressant (Dewey, 1999).

Material och metod

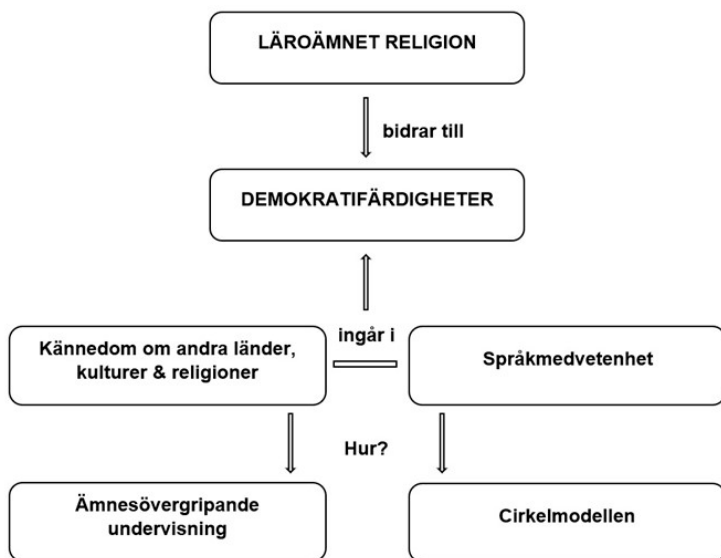
Denna fallstudie syftar till att undersöka elevernas inställning till läroämnet religion (evangelisk-luthersk inriktning), då undervisningen i religion utgår från ett religionssociologiskt perspektiv i samverkan med geografi i ämnesövergripande språkstöttande demokratiundervisning (se figur 1). Specifikt undersöks följande:

1. Hur uppfattar eleverna läroämnet religion då det samverkar med geografin?
2. Hur uppfattar eleverna att det ämnesövergripande arbetssättet om andra länder, kulturer och religioner har bidragit till demokrati-färdigheter?
3. Hur uppfattar eleverna att språkstötningen påverkat deras demokrati-färdigheter?

Studien genomfördes i form av en explorativ fallstudie under läsåret 2022-2023 i årskurserna 7-9 i en skola i Finland med svenska som undervisningsspråk och involverade 39 elever (projektarbetena beskrivs närmare i Kaihari m.fl., 2023). En explorativ fallstudie är en detaljerad studie av ett fenomen i dess naturliga miljö (Yin, 2014). Genom datatriangulering stärktes studiens validitet i syfte att få giltiga resultat som utgångspunkt för fortsatt didaktisk forskning.

Data som samlades in genom essäer, enkätundersökning, gruppintervjuer, elevreflektioner och lärarobservationer analyserades hermeneutiskt för en djupare förståelse av resultaten. I vår analys har vi tolkat de olika delarna i materialet samt deras relation till varandra i kontexten av våra studieobjekt och prövat svaren mot den tidigare forskning och de teorier som presenterats. Analysen

fokuserade på kollektiva variabler för databearbetning enligt Esaiasson m.fl. (2007). Absoluta variabler som kön och årskurs exkluderades, eftersom de inte direkt bidrog till studiens syfte. Även relativa och kontextuella variabler som elevernas arbetssätt och ämnesval ignorerades, då fokus låg på religionssocio-logiskt angreppssätt integrerat med geografi och språkmedvetet arbete för att utveckla elevers demokratifärdigheter.

Figur 1. Schemat åskådliggör vårt resonemang hur läroämnet religion i samverkan med geografi i språkstöttande ämnesövergripande undervisning bidrar till demokratifärdigheter.

Studiens kontext och genomförande

Den ämnesövergripande undervisningen i årskurs 7 tog fasta på hur sociala och kulturella faktorer är beroende av de geografiska förutsättningarna och resulterade i individuella faktatexter om asiatiska länder med egna reflektioner

kring hållbar utveckling. Avslutningsvis tillredde eleverna mat som var typisk för den valda regionen.

Eleverna i årskurs 8 analyserade samspelet mellan religion/livsåskådning och geografi genom en historisk genomgång av kristendomens historia och upplysningens påverkan på mänskliga rättigheter med tyngdpunkt på barnens rättigheter. Eleverna utforskade barns liv i tre olika länder i tre olika världsdelar för att få insyn i olika uppväxtförhållanden.

I årskurs 9 genomförde eleverna tre olika delarbeten där Finland jämfördes med ett annat land med fokus på mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. En närmare översikt av de ämnesövergripande projekten presenteras i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Översikt av de ämnesövergripande projekten i årskurs 7–9.

	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9
Tema	Ekologisk, ekonomisk, social och kulturell hållbar utveckling	Barnens rättigheter	Agenda 2030
Focus	Sociala och kulturella faktorer med geografisk koppling	Kristendomens historia och upplysningens inverkan på mänskliga rättigheter	Finland i jämförelse med ett annat land gällande mänskliga rättigheter och hållbar utveckling
Integrerade ämnen	Religion, geografi, svenska och litteratur, hushållslära	Religion, geografi, svenska och litteratur	Religion, geografi, samhällslära, hälsokunskap, svenska och litteratur
Längd	12 veckor	13 veckor	15 veckor
Genre	Beskrivande text	Reportage eller kulturartikel	Tre delarbeten; beskrivande text, förklarande text och argumenterande text

Essäskrivning

Elevernas förväntningar inför det ämnesövergripande arbetet samt deras syn på religion och kunskap om andra länder, kulturer och religioner kartlades genom essäsvår. Dessa essäer användes även för att bedöma elevernas språkliga nivå och planera skrivstöd utifrån det. I årskurs 7 jämfördes elevernas förväntningar med deras självbedömning av lärprocessen. Totalt analyserades 21 essäer och 12 självbedömningar för att undersöka om eleverna upplever religionsämnet som likvärdigt med andra ämnen. Dessutom analyserades elevernas demokratiska färdigheter utifrån deras kunskaper om andra länder, kulturer och religioner, samt deras bedömning av sin läs- och skrivkompetens. Återkommande förväntningar i elevernas svar användes som indikatorer för analysen.

Enkätundersökning och gruppintervju

Efter att ha genomfört en pilotomgång med gymnasister förtydligades enkätens frågor för att öka förståelsen för svarsalternativen. Enkäten inkluderade flervariabelfrågor som omvandlades till nominalskalor. Frekvenserna omräknades till procent för att hitta typvärdet (Esaiasson m.fl., 2007). Resultaten av elevernas inställning till religion presenteras i diagramform baserat på fyra relevanta frågor.

För att undersöka inställningen till religionsundervisning och religioner samlades ytterligare material in genom gruppintervjuer. Intervjuerna utfördes i grupper på 4–6 elever från samma klass, totalt 30 elever intervjuades. För att minimera lärarnas påverkan gjordes intervjuerna av en annan forskare. Längden för intervjuerna var ca 20 minuter och de spelades in för transkription. Resultaten användes för att analysera hur eleverna uppfattar religionsämnet i jämförelse med andra ämnen. Gruppintervjuerna redovisas genom citat som återspeglar elevernas reflektioner och uppfattningar som bidrog till studiens slutresultat. Strukturerade frågor baserade på Eden-projektet (Kuusisto & Kallioniemi, 2017) användes i både enkäten och gruppintervjuerna.

Självbedömning gällande lärprocessen

I årskurs 7 utvärderades inläringen genom självreflektion kring processen och arbetet. Eleverna i årskurs 8 och 9 reflekterade över projektets framtida nytta, insikter de fått och upplevelsen av att kombinera olika ämnen. För att analysera resultaten förenklades svaren till *ja*, *nej* och *vet inte* och omvandlades till procentandelar.

Denna metod användes även för att undersöka om eleverna uppfattade att religionsämnet var likvärdigt med andra ämnen och om deras demokratiska färdigheter främjades genom samarbete mellan religion och geografi. Analysen inkluderade elevernas självskattning av sina kunskaper om länder, kulturer och religioner samt deras bedömning av hur de hade utvecklat sin läs- och skrivförmåga.

Resultat

Elevernas uppfattning om läroämnet religion i samverkan med geografi

För att besvara studiens huvudsyfte användes gruppintervjuer, där eleverna ($n = 30$) svarade på frågor angående religionsundervisningen i skolan. Även resultaten från intervjuerna (tabell 2) visar att eleverna har delade meningar om läroämnet religion och övriga frågor följer i stort sett samma mönster som framkom ur enkätundersökningen. Flertalet anser att ämnet religion och religionsundervisning är viktigt för att förstå sin omgivning och andra kulturer. De betonar att det är viktigt att inkludera olika religioner och kulturer för att skapa en ökad förståelse för mångfald. Intervjuerna bekräftar elevernas syn på religionsundervisningens betydelse som ett likvärdigt ämne jämfört med andra ämnen i skolan. Även om detta inte direkt påvisar att intresset ökat på grund av det religionssociologiska angreppssättet så inger både enkätsvaren och intervjuerna att elever anser religion likvärdigt med andra ämnen.

Tabell 2. Representativa citat ur gruppintervjuerna.

Ämnet är helt okej, även om det är tråkigt, elev åk 9

Öppnar ögonen, hjälper att förstå varför något händer..., elev åk 9

intressant då man får veta nya saker, exempelvis ifall man har en kompis som tror annorlunda, elev åk 7

Religion är viktigt och skulle vilja ha fler undervisningstimmar..., elev åk

betydelsefullt då man talar om andra religioner så att man förstår bättre..., elev åk 8

...ger förståelse..., elev åk 8

...lite som historia..., elev åk 7

Nyttig för att förstå sig själv och andra..., elev åk 7

Roligt och tråkigt, ämnesområdena är intressanta..., elev åk 8

När man är vuxen kanske man har nytta av religionskunskaper, elev åk 8

Ingen favorit... och det betyder ingenting..., elev åk 9

Ger förståelse för samhället, elev åk 7

Likadan som andra skolämnena, elev åk 9

behandlar frågor som gäller alla..., elev åk 9

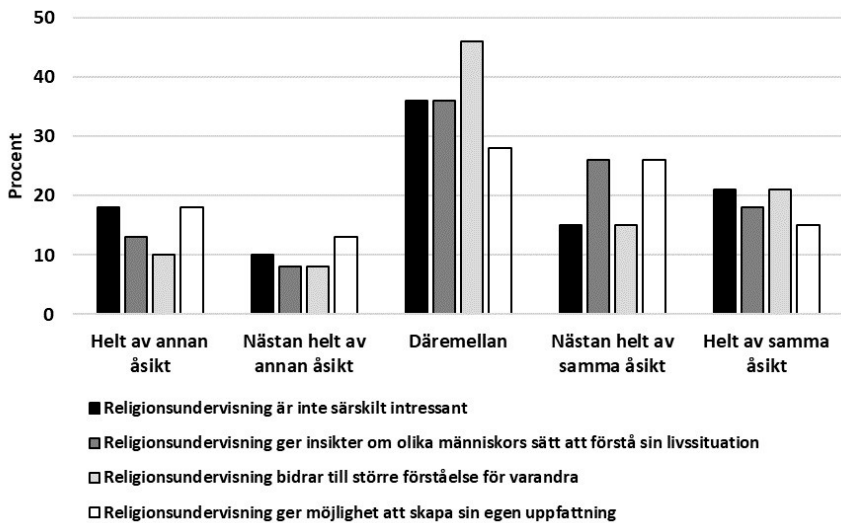
Ibland intressant... religioner med anknytning till andra kulturer är mer intressanta, elev åk 9

Nytt, intressant och nyttigt..., elev åk 9

Viktigt när man talar om andra religioner så att man förstår bättre..., elev åk 8

Elevernas uppfattning hur ämnesövergripande arbetssättet om andra länder, kulturer och religioner bidrar till demokratifärdigheter

Sammanlagt 39 elever deltog i enkätstudien, som undersökte elevernas inställning till religion och religionsundervisning innan starten av ämnesövergripande undervisning. 21 % av eleverna ansåg att religionsundervisningen inte var särskilt intressant, medan 15 % nästan höll med om detta påstående. 36 % befann sig däremellan, medan 10 % nästan helt motsatte sig påståendet och 18 % höll helt motstående åsikt (se Figur 2, svart stapel). Även om majoriteten av eleverna inte uttryckte någon stark motivation för ämnet, ansåg flera (46 %) att religionsundervisningen ökade insikten för olika människors livssituationer än de (21 %) som var nästan eller helt av annan åsikt (Figur 2, mörkgrå stapel).

Figur 2. Diagrammet visar elevernas uppfattning om religionsundervisningen i början av de ämnesövergripande projekten (svart), religionsundervisningens betydelse gällande insikter om olika människors sätt att se på sin livssituation (mörkgrå), om religionsundervisning bidrar till större förståelse för varandra (ljusgrå) och om religionsundervisningen ger möjlighet att skapa sin egen uppfattning (vit).

Resultatet visar även på en ökad förståelse mellan olika kulturer och religioner. 36 % var av samma eller nästan samma åsikt, 18 % hade avvikande (Figur 2, ljusgrå stapel). Däremot var elevernas åsikter mer delade när det gällde att skapa sin egen uppfattning om saker man tror på genom religionsundervisningen; sammanlagt 41 % delade eller nästan delade den uppfattningen, 31 % var av annan eller nästan annan åsikt medan 28 % av de tillfrågade inte kunde ta ställning (Figur 2, vit stapel). Trots dessa variationer visar resultaten att flertalet elever tycker religionsundervisningen har en betydande roll för att främja deras helhetsförståelse. Den ger ökade insikter om livssituationer och ökad förståelse mellan kulturer och religioner.

Tabell 3. Exempel på elevers uppfattningar om projektet i årskurs 7.

Jag vet att jag borde ha varit lite mer aktiv med skrivande och jag vill säkert inte skriva en lika lång text igen.

Processen har gått snabbt. För det mesta har det varit roligt (i början jättesvårt). Jag har försökt jobba bra, men jag är inte nöjd med min färdiga text.

Jag har jobbat ganska mycket hemma alltid när jag haft tid. Har varit ibland svårt och för mycket att göra.

Processen har gått nog helt bra tycker jag, och jag är nöjd med mitt arbete. Jag jobbade med projektet mycket i skolan men också ganska mycket hemma och på resa.

Det har gått bra! Jag tycker att jag har jobbat noggrant och flitigt.

Läst info, skrivit info.

Jag tycker att jag har jobbat helt OK.

Jag tycker att processen gick bra och jag är nöjd med mitt arbete. Under processen jobbade jag mycket i skolan och hemma.

Jag har jobbat dåligt

Tabell 4. Själbedömning i åk 8–9.

	Nej	Vet inte	Ja
Tror du att du kommer att ha nytta av det du lärt dig under projektet?	7	2	11
Fick du nya insikter hur dessa ämnen, religion och geografi hänger ihop?	8	11	1
Har din uppfattning om mänskliga rättigheter och hållbar utveckling förändrats?	7	13	0

Elevernas uppfattning hur språkstöttning påverkat deras demokratifärdigheter

Eleverna i årskurs 7–9 förväntade sig nya insikter och fördjupade kunskaper om främmande religioner. Ur reflektionerna framkom att eleverna förväntade sig att förbättra sina skrivfärdigheter genom det ämnesövergripande arbetet. Ur elevernas självbedömningar i årskurs 7 framgick att undervisningen har varit utmanande (se tabell 3) och att de inte omedelbart ser sin egen utveckling.

En liknande tendens går att skönja i de äldre elevernas självbedömning (tabell 4). Majoriteten ser nytta av projektet, men har svårt att definiera om de har fått nya insikter om hur religion möter geografi i ämnesövergripande perspektiv. Studien visar inte att eleverna ser ett samband mellan ämnena. Det är också svårt att bedöma om uppfattningen om mänskliga rättigheter och hållbar utveckling har förändrats genom arbetssättet. Vi vet inte vilka bakgrundsfaktorer som spelar in, om det beror på bristande förståelse för begreppen eller om eleverna inte ser sambandet mellan sina ämnesövergripande arbeten och frågan.

Lärarobservationer

Elevernas kunskaper om demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling har förbättrats, även om de själva inte alltid inser det, anser studiens huvudskribenter. De upplever att eleverna fått en djupare kunskap om religion,

olika kulturer och länder genom detta arbetssätt, vilket exempelvis framgår under diskussioner efter avslutat projekt. Även utveckling gällande läs- och skrivförmåga kan ses, exempelvis hur de arbetar mera strukturerat med skrivuppgifter i olika ämnen.

Diskussion

Demokratiundervisning kan ses som en investering i att skapa och upprätthålla en fredlig samhällsstruktur. Dewey (1999) och även läroplanen (Utbildningsstyrelsen, 2014) framhåller vikten av att utbilda elever i demokratifärdigheter för att de ska kunna bli aktiva medlemmar i samhället. Genom att studera olika religioner/livsåskådningar får eleverna en fördjupad förståelse för olika kulturer och trosuppfattningar, vilket främjar tolerans och respekt för mångfald. Studiens två huvudskribenter, i sin roll som ämneslärare, upplevde dock i klassrummet att många elever inte är särskilt engagerade av religionsundervisning och ville därmed implementera ett annorlunda angreppssätt för att höja intresset. Denna fallstudie syftade till att undersöka elevernas inställning till läroämnet religion (evangelisk-luthersk inriktning), då undervisningen i religion utgick från ett religionssociologiskt perspektiv i samverkan med geografi i ämnesövergripande språkstöttande demokratiundervisning.

Även om intresset för läroämnet religion inför starten av ämnesövergripande projekten motsvarade ämneslärarnas uppfattningar, det vill säga att eleverna inte nödvändigtvis fann ämnet religion intressant, uppgav 41 % av de tillfrågade, lite överraskande, att religionsundervisningen gav dem möjlighet att utveckla sin egen uppfattning om olika livsåskådningar. Undervisning i religion behövs sålunda för elevers identitetsskapande och insyn i egen kulturtradition, vilket bekräftar även tidigare studier (Kuusisto & Kallioniemi, 2017). Ämnet ansågs därmed ha ett inneboende egenvärde och inte enbart ett instrumentellt värde i enlighet med Deweys (1999) teori. Trots att denna fallstudie inte kunde påvisa att det var det religionssociologiska angreppssättet som påverkade elevers syn på ämnet, visar både enkätundersökningen och intervjuerna att ämnet religion behandlades på ett likvärdigt sätt jämfört med andra ämnen.

Det nuvarande finländska systemet för undervisning om åskådningar är emellertid till viss del segregering och kan därmed leda till ojämlikhet, vilket strider mot målen att främja elevernas empati och förståelse för olika livsåskådningar (Kallioniemi m.fl., 2018). Finland skiljer sig nämligen från övriga nordiska länder genom att ha separata ämnen för religion och livsåskådningskunskap i den grundläggande utbildningen (Kallioniemi & Ubani, 2016). Religionsundervisningen är inte heller konfessionell, utan eleven undervisas i sin egen religion förutsatt att det finns minst tre elever vars vårdnadshavare tillhör ett registrerat religiöst samfund (Utbildningsstyrelsen, 2022). Att integrera religion ur ett religionssociologiskt perspektiv med andra läroämnen möjliggör sålunda att elever med andra åskådningar än evangelisk-luthersk inriktning kan delta i projekten och få kunskaper om olika livsåskådningar på samma villkor.

Integrationen av naturvetenskapliga och humanistiska ämnen ger eleverna en bredare förståelse för världen och främjar deras kritiska tänkande och problemlösningsförmåga (Dewey, 1999). Resultaten från fallstudien indikerar att eleverna har ökat sin kunskap om andra länder, kulturer och religioner, faktorer som är viktiga för att utveckla demokratifärdigheter. Vi hävdar därmed att mötet mellan religion ur ett religionssociologiskt angreppssätt och geografi, som i Finland räknas som ett naturorienterat ämne, främjar utbildningen om demokrati, vilket är i linje med Europarådets stadga om utbildning (Salmenkivi & Åhs, 2022).

Även om det har noterats att elever uppfattar ämnesövergripande undervisning som mer utmanande än ämnesindelad undervisning (Klausen & Mård, 2023), en observation som också bekräftades bland de svagaste eleverna i projektet, upplever studiens huvudskribenter att ämnesövergripande undervisning har flera fördelar. Arbetssättet möjliggör individanpassad undervisning för att skapa motiverade elever som blir aktiva medborgare i framtiden, något Dewey (1999) poängterar. Längre projekt, som denna fallstudie bygger på, främjar även djupare samarbete mellan lärare och elever, vilket möjliggör kunskapsbildning enligt Vygotskijs synsätt, där kunskap formas genom socialt samspel med läraren (Jerlang m.fl., 2008). Målsättningen var att utmana eleverna till utveckling genom att placera utbildningsmålen inom deras proximala utvecklingszon.

Genom kollegialt samarbete kunde resurser snabbt frigöras för mer effektiv skrivstöttning och därmed förbättrades förutsättningarna för en mer framgångsrik kunskapshantering bland eleverna. Majoriteten av eleverna upplevde att skrivstöttningen har ökat deras kunskaper och gett dem verktyg för att producera högkvalitativa texter, vilket ökar deras självständighet och tillit till sin egen förmåga. Skrivande har visat sig vara ett effektivt verktyg för att lära sig ämnesinnehåll, särskilt genom att skriva analytiska och reflekterande texter (Graham, Kiuahara & MacKay, 2020). Trots utmaningarna lyckades även de elever som fann de integrerade ämnena tråkiga att åtminstone prestera på en tillfredsställande nivå. Vissa elever överträffade till och med sina egna förväntningar under projektets gång. Elever inser inte nödvändigtvis sambanden mellan olika skolämnen direkt, hur de kompletterar varandra och hur fakta hänger ihop med verkligheten, men insynen kommer senare för vissa.

En av Deweys centrala tankar som tagits fasta på i denna fallstudie är att utbildningen inte enbart handlar om att överföra kunskap från lärare till elev, utan också om att skapa en arbetsmetod och miljö där eleven kan aktivt delta i sin egen inläring, inläring genom "learning by doing-metod" (Dewey, 1999). Resultaten indikerar att detta undervisningssätt även bidrog till större förståelse av komplexiteten i dagens samhällen och till att skapa empati. Även om eleverna inte medvetet uppfattade en bredare förståelse för mänskliga rättigheter och hållbar utveckling efter avslutade projekt, tyder lärarobservationerna på att elevernas insikter inom dessa områden har stärkts.

Begränsade resultat från en fallstudie kan inte generaliseras eller automatiskt tillämpas i en annan kontext, men resultaten kan bidra till den samlade forskningen och teoriutveckling inom området i fråga (Vaismoradi, Turunen & Bondas, 2013; Yin, 2014). I vår explorativa studie ger vi en inblick i elevers uppfattningar om ämnesövergripande undervisning. Genom att undersöka elevernas perspektiv bidrar vi till en förståelse för hur denna undervisningsform kan stödja lärares arbete och utveckla didaktiska riktlinjer för ämnesövergripande undervisning. Denna studie bidrar därmed till ökad kunskap och förbättring av undervisningsmetoder inom detta område.

Litteratur

- Ahn, H. (2012). Teaching Writing Skills Based on a Genre Approach to L2 Primary School Students: An Action Research. *English Language teaching*, 5(2). <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v5n2p2>
- Bursjö, I. (2015). Att skapa sammanhang: lärare i naturvetenskapliga ämnen, ämnesövergripande samarbete och etiska perspektiv i undervisningen. *Nordina: Nordic Studies in Science Education*, 1. <https://journals.uio.no/nordina/article/view/808/1289>
- Björkgren, M., Gullberg, T., & Hilli, C. (2014). Mot en ämnesintegrativ helhetssyn - ett digitalt utvecklingsprojekt i finländsk lärarutbildning. *Nordidactica - Journal of Humanities and Social Science Education*, 1, 170–187.
- Carls, P. (u.å.). Émile Durkheim (1858—1917). *Internet Encyclopedia of Philosophy*. <https://iep.utm.edu/emile-durkheim/#H4>
- Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Natur & Kultur. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1086414/FULLTEXT01.pdf>
- Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*: ScandBook.
- Esaiasson P., Gilljam M., Oscarsson H., Towns A., & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Elanders Gotab.
- Fang, Z., & Coatoam, S. (2013). Disciplinary literacy: What you want to know about it. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 56(8), 627–632. <https://doi.org/10.1002/JAAL.190>
- Giddens, A. (2007). *Sociologi*. Studentlitteratur.
- Graham, S., Kiuvara, S. A., & MacKay, M. (2020). The Effects of Writing on Learning in Science, Social Studies, and Mathematics: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 90(2), 179-226. <https://doi.org/10.3102/0034654320914744>
- Hansson, F. (2018). *Genrepedagogik hjälper eleverna att utveckla sitt skolspråk*. Malmö universitet. <https://www.forskning.se/2018/08/06/genrepedagogik-hjalper-eleverna-att-utveckla-sitt-skolsprak/>
- Jerlang, E., Egeberg, S., Halse, J., Jonassen, A. J., Ringsted, S., & Wedel-Brandt, B. (2008). *Utvecklingspsykologiska teorier: en introduktion*. Liber.

- Kaihari, K., Engelholm, M., Aikoma, T., & Korhonen, A. (2023). *Goda tillvägagångssätt för att främja delaktighet i grundskolor*. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/goda-tillvagagangssatt-att-framja-delaktighet-i>
- Kallioniemi A., & Ubani, M. (2016). Religious Education in Finnish School System. I H. Niemi, A. Toom & A. Kallioniemi (Red.), *Miracle of Education: The Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools*. (179–190). Sense Publishers.
- Kallioniemi, A., Schihalejev, O., Kuusisto, A., & Poulter, S. (2018). Estonian and Finnish Pupils' Experiences of Religious Issues and Views on the Place of Religion. *School, Religion & Education*, 45(1), 73–88. <https://doi.org/10.1080/15507394.2017.1355176>
- Klausen, S. H., & Mård, N. (Red.), (2023). *Developing a didactic framework across and beyond school subjects: Cross- and transcultural teaching*. (Routledge Research in Education). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003367260>
- Kuusisto, A., & Kallioniemi, A. (2017). Pupils' views of religious education in a pluralistic educational context. I A. Kuusisto & T. Lovat (Red.), *Contemporary Challenges for Religious and Spiritual Education*, (37–46). Routledge.
- Mård, N. (Red.) (2022). *Ämnesövergripande undervisning och demokratifostran. Idemo-hankkeen tuloksia 2018–2022*. Åbo Akademi. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/184036/Idemo_online.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Pettersson, L. (2014). *Att mötas i tid, rum och tanke. Om ämnesintegration och undervisning för hållbar utveckling*. Uppsala universitet. <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:713089/FULLTEXT01.pdf>
- Rusama, J. (2002). *Religion, livsåskådningskunskap och umgängesfostran i den grundläggande utbildningen*. Utbildningsstyrelsen.
- Räsänen, A. (2006). Teaching Religion: A Teacher's Multidimensional Role. I K. Tirri (Red.), *Religion, spirituality and identity*, (189–202). Peter Lang.
- Salmenkivi, E., & Åhs, V. A. (2022). *Selvitys katsomusaineiden opetuksen nykytilasta ja uudistamistarpeista*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja; Vol. 2022, No. 13. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164015>

- Tarnanen, M. J., Kaukonen, V., Kostiaainen, E., & Toikka, T. (2019). Mitä opin? Monilukutaitoa ja tutkivaa oppimista monialaisessa oppimiskokonaisuudessa. *Ainedidaktikka*, 3(2), 24-46. <https://doi.org/10.23988/ad.81941>
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Läroplan för den grundläggande utbildningen*. Helsingfors.
- Utbildningsstyrelsen (2022). *Anvisning om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap i den grundläggande utbildningen och åskådningsfostran i förskoleundervisningen samt om gemensamma fester och religiösa evenemang*. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/anvisning-om-anordnande-av-undervisning-i-religion-och-livsaskadningskunskap>
- Vaismoradi, M., Turunen, H., & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing & Health Sciences*, 15(3), 398–405. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23480423/>
- Wiksten, M., & Kindenberg, B. (2017). *Språkutvecklande SO-undervisning – strategier och metoder för högstadiet*. Natur & Kultur.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: design and methods* (5:e uppl.). Sage.
- Zilliacus, H., & Holm, G. (2013). 'We have our own religion': a pupil perspective on minority religion and ethics instruction in Finland. *British Journal of Religious Education*, 35(3), 282–296.
- Åhs, V., Poulter, S., & Kallioniemi A. (2019). Pupils and worldview expression in an integrative classroom context. *Journal of Religious Education*, 67(3), 203–221. <https://doi.org/10.1007/s40839-019-00088-0>